

Trestná činnost související s pojištěním a dopravou, náhrada škody a nemajetkové újmy

Seminář pro Justiční akademii SR
Omšenie dne 7. 3. 2016

JUDr. František Púry, Ph.D.
Nejvyšší soud České republiky

Osnova

- Pojistný podvod
- Některé jiné trestné činy majetkové a související s dopravou
- Náhrada škody a nemajetkové újmy
- Dokazování
- Některé další otázky

Pojistný podvod

- Podle § 210 odst. 1 TZ ČR spáchá ten, kdo uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí
 - v souvislosti s uzavíráním nebo změnou pojistné smlouvy,
 - v souvislosti s likvidací pojistné události, nebo
 - při uplatnění práva na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění

– nemusí být způsobena žádná škoda
- Podle § 210 odst. 2 TZ ČR spáchá ten, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch
 - vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo
 - stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje,

– a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou (tj. ve výši nejméně 5000 Kč)

Pojistný podvod v ČR

■ Pojistný podvod v České republice

- je ve vztahu speciality k obecnému podvodu podle § 209 TZ ČR
- nevyžaduje se, aby pojišťovna jednala v omylu ani vylákání pojistného plnění (rozhodnutí č. 9/2004 Sb. rozh. tr.)
- pro naplnění alternativy v § 210 odst. 1 TZ ČR se nevyžaduje způsobení škody
- pro naplnění alternativy v § 210 odst. 2 TZ ČR se vyžaduje škoda nikoli nepatrná (min. 5000 Kč)
- návaznost na ustanovení § 2758 až § 2872 NObčZ o pojištění

Poist'ovací podvod v SR

- Podle § 223 odst. 1 TZ SR spáchá ten, kdo vyláká pojistné plnění od jiného tím, že
 - ho uvede v omyl v otázce splnění podmínek k poskytnutí pojistného plnění a
 - způsobí malou škodu (více než 266 eur = asi 7315 Kč)
- Podle § 223 odst. 2 TZ SR spáchá ten, kdo jako zaměstnanec, člen, zástupce nebo jiná osoba oprávněná jednat za toho, kdo poskytuje pojistné plnění,
 - napomáhá získat pojistné plnění jinému,
 - o němž ví, že nesplňuje podmínky k poskytnutí pojistného plnění
 - není nutné způsobení škody

Pojistný podvod – rozdíly ČR x SR

■ V České republice

- povahu dokonaného trestného činu má již přípravné jednání podle § 210 odst. 1 TZ ČR
- kasuističtější alternativy trestného činu
- rozdíly ve škodě a její výši

■ Ve Slovenské republice

- samostatně trestná je pomoc podle § 223 odst. 2 TZ SR (speciální subjekt)
- nutnost uvést v omyl poskytovatele pojistného plnění
- přísnější sazby trestu odnětí svobody

Pojistný podvod v ČR

- Nejčastější případy pojistných podvodů
 - fingování dopravních nehod nebo zkreslování jejich následků z důvodu dosažení pojistného plnění nebo vyššího plnění (např. v rozhodnutích pod č. 28/2008 a 1/2009 Sb. rozh. tr. a v trestních věcech řešených v rozhodnutích NS pod sp. zn. 7 Tdo 58/2015, 5 Tdo 1/2015, 3 Tdo 1546/2008 a 5 Tdo 614/2002)
 - fingování existence pojištění (např. potvrzení o platbách pojistného), ačkoli zde nebylo vůbec (např. v rozhodnutí pod č. 9/2004 Sb. rozh. tr.) nebo ještě nebylo (usnesení NS sp. zn. 7 Tdo 1033/2009)
 - jiné případy úmyslného poškozování pojištěného majetku (např. usnesení NS sp. zn. 7 Tdo 546/2015)

Výše škody u pojistného podvodu

■ Rozhodnutí č. 29/2003 Sb. rozh. tr.:

- škodou není automaticky výše vylákaného pojistného plnění, ale jen rozdíl mezi tím, co by podle práva náleželo, a tím, co bylo poskytnuto

■ Usnesení NS sp. zn. 7 Tdo 1033/2009:

- pokud však pachatel vylákal pojistné plnění na základě události, která nastala ještě před vznikem pojištění, je škodou celé vylákané pojištění

■ Rozhodnutí č. 28/2008 Sb. rozh. tr.:

- škodou je zde škoda na majetku pojišťovny
- nejde o škodu na pojištěném majetku, bylo-li úmyslně fingováno jeho poškození nebo zničení, které by jinak bylo pojistnou událostí

Některé zvláštnosti

- Rozhodnutí pod č. 49/2009 Sb. rozh. tr.:
 - výklad pojmu spolupachatelství
 - jednání policisty, který vyhotovil falešné záznamy o dopravní nehodě, jež se nestala, s úmyslem na základě toho vylákat pojistné plnění, posouzeno jako spolupachatelství trestného činu pojistného podvodu, nikoli jen jako pomoc k němu
 - jednání pomocníka ve vztahu k více osobám nelze posoudit jako pokračování v trestném činu (např. k pojistnému podvodu), i když v souběhu s tím byl spáchán jiný trestný čin (např. zneužití pravomoci úřední osoby), který může být pokračujícím trestným činem (viz též rozhodnutí pod č. 61/1994 Sb. rozh. tr.)

Některé zvláštnosti

- Usnesení NS sp. zn. 7 Tdo 27/2010:
 - pojistným podvodem je uvedení takových nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů nebo zamlčení podstatných údajů, které mají skutečný význam pro správné posouzení tzv. pojistného rizika
 - samotné zamlčení skutečnosti, že osoba uzavírající pojistnou smlouvu je registrovaným hráčem kopané, nezvyšuje pojistné riziko a není pojistným podvodem

Některé jiné trestné činy

■ Rozhodnutí č. 34/2012 Sb. rozh. tr.:

- úmyslné zavinění u řidiče, který ve vysoké rychlosti za jízdy po dálnici záměrně (v odvetě) provedeným manévrem vytlačil z dálnice jiné vozidlo a způsobil vážná zranění jeho osádce
- posouzeno jako pokus těžkého ublížení na zdraví v souběhu s poškozením cizí věci podle § 21 odst. 1 k § 145 odst. 1, 2 písm. a) a § 228 odst. 1 TZ ČR, trest 5 let OS a 7 let ZŘMV

■ Rozhodnutí č. 14/2015 Sb. rozh. tr.:

- spáchání trestného činu podvodu podle § 209 TZ ČR prodejem motorového vozidla s upravením (snížením) stavu ukazatele najetých kilometrů a zatajením této skutečnosti

Některé jiné trestné činy

- Rozhodnutí č. 5/2007 Sb. rozh. tr.:
 - trestným činem zpronevěry je i to, když si jednatel s. r. o. zaplatil z peněz s. r. o. pojistné za své soukromé pojištění právní ochrany a havarijní pojištění motorového vozidla
- Rozhodnutí č. 41/2011 Sb. rozh. tr.:
 - výše prospěchu u podílnictví při získání věci již poškozené (odcizená motorová vozidla)
 - nutno vycházet z čistého prospěchu podílníka, pokud v souvislosti s opatřením věci vynaložil náklady nebo převzal věc již poškozenou

Porušení důležité povinnosti

- Usnesení velkého senátu TK NS sp. zn. 15 Tdo 944/2015:
 - řešena možnost nepřihlédnout k porušení důležité povinnosti řidičem motorového vozidla (výrazné překročení povolené rychlosti) za situace, kdy bylo výrazné spoluzavinění poškozeného (nedání přednosti v jízdě při vyjíždění z vedlejší silnice)
 - došlo ke srážce a usmrcení poškozeného, posouzeno jako trestný čin usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 2 TZ ČR
 - nelze již využít tzv. materiální korektiv podle bývalého § 88 odst. 1 TZ 1961 (jak poukázal jiný senát NS v jiném případě)
 - porušení důležité povinnosti musí být podstatnou a dostatečně významnou příčinou následku v podobě újmy na zdraví nebo životě
 - není-li zde taková příčinná souvislost, např. v důsledku výrazného spoluzavinění poškozeného, nekvalifikuje se trestný čin jako spáchaný porušením důležité povinnosti
 - velký senát TK NS zrušil rozhodnutí soudů nižších stupňů a přikázal nové projednání a rozhodnutí věci

Kvalifikované usmrcení z nedbalosti

- Rozhodnutí č. 7/2015 Sb. rozh. tr.:
 - jízda řidiče motorového vozidla v obci nepovolenou a nepřiměřenou rychlostí, nesledování situace v provozu a nezastavení před přechodem pro chodce v jednom ze souběžných jízdnic pruhů
 - usmrcení chodce přecházejícího po přechodu pro chodce
 - posouzeno v souhrnu jako hrubé porušení zákonů o bezpečnosti dopravy ve smyslu § 143 odst. 3 TZ ČR
 - v SR to odpovídá trestnému činu podle § 149 odst. 3 TZ SR (musí však být usmrceny alespoň 2 osoby)

Škoda, náhrada škody

- **Usnesení NS sp. zn. 7 Tdo 1213/2011:**
 - výše škody způsobené úmyslným propíchnutím pneumatik motorového vozidla
 - podle účelně vynaložených nákladů na opatření stejné věci, nikoli podle nákladů na opravu
- **Rozhodnutí č. 45/2006 Sb. rozh. tr.:**
 - rozhodujícím kritériem pro stanovení výše škody způsobené TČ je cena věci obvyklá v době a místě činu (§ 137 TZ ČR, § 126 odst. 1 TZ SR)
 - jde-li však o drobná poškození motorového vozidla (okna, světlomety, karoserie), vychází se z nákladů účelně vynaložených na uvedení v předešlý stav

Dokazování a jiné otázky

- Poměrně velké množství trestních stíhání pojistných podvodů iniciováno pojišťovny
- Složitě dokazování zejména toho, jestli
 - byla pojistná událost fingována a jen zinscenovaná
 - již před skutečnou pojistnou událostí nebylo některé z vozidel významně poškozeno
 - po pojistné události nebylo vozidlo dodatečně poškozeno se záměrem zvýšit pojistné plnění
 - jaké byly skutečně vynaložené náklady na opravu a zda nebylo opravené vozidlo příliš zhodnoceno
- Často více protichůdných znaleckých posudků opatřených oběma stranami (obviněným i poškozeným)

Adhezní řízení

- Rozsudek KS v Plzni ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. 9 To 358/2014:
 - nahrazeno předchozí rozhodnutí OS v Domažlicích
 - přiznána náhrada nemajetkové újmy ve výši 2 miliony a 1 milion Kč pozůstalým dvou zemřelých cyklistů (roč. 1944 a 1973), které srazil a usmrtil řidič motorového vozidla jedoucí pod vlivem alkoholu, nedovolenou rychlostí a s vozidlem bez technické způsobilosti
 - uložen trest OS ve výši 5 let NEPO a trest zákazu činnosti na 8 let
 - jedna poškozená přišla o manžela i o jedinou dceru, druhá poškozená o jediného rodiče a o nevlastní sestru
 - již pravomocné, dovolání odmítl Nejvyšší soud

Adhezní řízení

- Rozsudek OS v Táboře ze dne 27. 7. 2014, sp. zn. 6 T 61/2014
 - přiznáno odčinění nemajetkové újmy dětem a rodičům zemřelého cyklisty (roč. 1962) usmrčeného automobilem jízdou v protisměru, každému ve výši po 1 milionu Kč
 - uložen trest OS na 2 roky, PO na 4 roky, zákaz činnosti na 4 roky
 - zohledněny konkrétní rodinné poměry, podpůrně použita Metodika NS a pravidla pro odškodňování vojáků padlých v zahraničních misích
 - nabytí právní moci zaznamenáno dnem 4. 2. 2016

Adhezní řízení

- Rozsudek OS v Prostějově ze dne 18. 9. 2014, sp. zn. 2 T 149/2014
 - přiznáno odčinění nemajetkové újmy za usmrcení cyklisty (roč. 1953) motorovým vozidlem, které nedalo přednost
 - sestře a dětem zemřelého přiznány částky po 450 000 Kč, vnučce pak 350 000 Kč
 - uložen trest OS na 2,5 roku s PO na 3 roky, zákaz činnosti na 4 roky
 - částky nepřekračují dvojnásobek toho, co by bylo přiznáno podle dřívější úpravy
 - právní moc vykázána dnem 3. 12. 2014

Adhezní řízení

- Rozsudek OS v Domažlicích ze dne 13. 4. 2015, sp. zn. 2 T 25/2015
 - přiznáno odčinění nemajetkové újmy pozůstalým zemřelé řidičky osobního vozidla (roč. 1977) usmrcené nárazem v rychlosti 130 km/h do jejího vozidla při předjíždění jiného vozidla v místě, kde to bylo zakázáno, obviněným, který řídil vozidlo SUV
 - uložen trest OS na 2 a 1/2 roku, PO na 4 roky, zákaz činnosti na 8 let
 - výše přiznaných nároků pozůstalým po usmrcené
 - bratrovi (roč. 1969) – 1 000 000 Kč
 - matce (roč. 1949) – 2 000 000 Kč
 - dceři (roč. 2007) – 4 500 000 Kč
 - zatím nenabylo právní moci, asi vráceno soudu 1. stupně

Adhezní řízení

- Rozsudek OS v Táboře ze dne 17. 3. 2015, sp. zn. 6 T 5/2015, a rozsudek KS v Českých Budějovicích ze dne 1. 7. 2015, sp. zn. 14 To 136/2015
 - odsouzen řidič motorového vozidla, který jel v opilosti (1,74 promile) a částečně v protisměru, kde srazil protijedoucí vozidlo a usmrtil jeho řidičku (80 let)
 - TČ usmrcení z nedbalosti, ohrožení pod vlivem návykové látky a pokus neposkytnutí pomoci
 - odsouzen k trestu OS na 45 měsíců nepo a 6 let ZŘMV
 - uložena povinnost k náhradě nemajetkové újmy pozůstalým příbuzným zemřelé, a to v částkách od 50 000 Kč. do 1 mil. Kč, celkem ve výši 3 200 000 Kč
 - Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného zrušil celý výrok o náhradě nemajetkové újmy z důvodu nutnosti využití moderačního práva a všechny poškozené odkázal na civilní řízení (usnesení ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1400/2015)

Vysvětlivky

- TZ ČR – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- TZ SR – zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů
- NObčZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Sb. rozh. tr. – Sbírka rozhodnutí a stanovisek, kterou vydává Nejvyšší soud České republiky, část trestní
- ... Tdo .../.... – rozhodnutí Nejvyššího soudu, které lze najít na www.nsoud.cz

Závěrem

- Děkuji za pozornost
- Dotazy a názory do diskuse
- Na shledanou